

12^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Ἠθικὰ Νικομάχεια Β1, 1-4, 1103a14 - b2*

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίξη τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖ. Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειουμένοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους. Ἐτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετάς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

A. Να ελέγξετε την ορθότητα των παρακάτω φράσεων σύμφωνα με το νόημα του κειμένου.

1. Η διανοητικὴ ἀρετὴ δημιουργεῖται αποκλειστικὰ μετὰ τὴν διδασκαλίαν.
2. Η ἠθικὴ ἀρετὴ εἶναι ἐμφυτὴ στους ἀνθρώπους.
3. Η ἠθικὴ συσχετίζεται μετὰ τὸ ἔθος μετὰ αἰτιώδη καὶ ἐτυμολογικὴν σχέσιν.
4. Οἱ ιδιότητες ποὺ ὑπάρχουν ἐκ φύσεως δὲν ἐπιδέχονται θεαματικῶν ἀλλαγῶν, μόνον πρόσκαιρων βελτιώσεων.
5. Ὅλοι οἱ ἀνθρώποι ἔχουν τὴν φυσικὴν προδιάθεσιν νὰ γίνουν ἐνάρετοι.
6. Οἱ αἰσθήσεις προϋπάρχουν στους ἀνθρώπους ὡς δυνατότητες.
7. Οἱ ἀνθρώποι αποκτοῦν τὰς αἰσθήσεις ἀφοῦ πρῶτα κάνουν χρῆσιν αὐτῶν.
8. Η κατὰκτηση τῶν ἀρετῶν προηγείται τῶν ἐνάρετων ἐνεργειῶν.
9. Η ἐπανάληψις δίκαιων πράξεων προσδίδει σὲ ἕνα ἀνθρώπον τὴν ἀρετὴν τῆς δικαιοσύνης.
10. Η κατὰκτηση τῶν διανοητικῶν ἀρετῶν σχετίζεται μετὰ τὴν ἐπανάληψιν ὁμοίων ἐνεργειῶν.

B. Να επιλέξετε την απάντηση που συμπληρώνει σωστά τη θεματική πρόταση που σας δίνεται.

1. Οι ηθικές αρετές ανήκουν

- α) στο λογικό μέρος της ψυχής
- β) στο άλογο μέρος της ψυχής
- γ) στο μέρος της ψυχής που χαρακτηρίζεται *ἄλογον πλὴν μετέχον λόγου*.

2. Η διανοητική αρετή της σοφίας δηλώνει

- α) την απόκτηση ολοκληρωμένης γνώσης, επιστημονικής ή τεχνικής
- β) την κριτική δύναμη, τη δυνατότητα αξιολόγησης, αποτίμησης, σύγκρισης
- γ) την ικανότητα λήψης αποφάσεων σε ζητήματα καθημερινής ζωής.

3. Οι ηθικές αρετές ορίζονται ως

- α) οι λειτουργίες και ικανότητες του ανθρώπινου μυαλού
- β) οι λειτουργίες και ικανότητες της συναισθηματικής νοημοσύνης
- γ) οι λειτουργίες και ικανότητες που καθοδηγούν τις επιθυμίες και τις ορμές.

4. Στις διανοητικές αρετές ανήκει

- α) η φρόνηση
- β) η σωφροσύνη
- γ) η μεγαλοψυχία.

5. Οι δεδομένες βιολογικές/φυσιολογικές λειτουργίες του ανθρώπου αποδίδονται με τον όρο

- α) ἔθος
- β) ἠθικαὶ ἀρεταί
- γ) φύσις.

6. Οτιδήποτε γίνεται «φύσει» δηλώνει

- α) διεργασία που παραβιάζει την ομοιότροπη επανάληψη λειτουργιών και φαινομένων
- β) διεργασία που προϋποθέτει την αναίρεση της φυσικής τάξης
- γ) διεργασία που γίνεται με τον ίδιο τρόπο και αφορά μια μεγάλη ομάδα ομοειδών φαινομένων.

7. Ποια από τις επόμενες προτάσεις για τη φυσική κίνηση των σωμάτων δεν ανήκει στη θεωρία του Αριστοτέλη;

α) Η φυσική κίνηση των σωμάτων στον επίγειο και υποσελήνιο χώρο είναι πάντα ευθύγραμμη

β) τα φύσει βαριά σώματα κινούνται προς την περιφέρεια του σύμπαντος

γ) φύσει βαριά είναι εκείνα τα σώματα στη σύσταση των οποίων επικρατεί ένα από τα βαριά στοιχεία (η γη και το νερό).

8. Σχετικά με τη θεμελιώδη αντιθετική διάκριση δύναμις - ενέργεια δεν ισχύει ότι

α) δύναμις είναι η δυνατότητα που έχει ένα πράγμα ή ένα ον να γίνει ή να κάνει κάτι

β) ενέργεια είναι η μεταγενέστερη πραγμάτωση της δυνατότητας

γ) η δυνατότητα είναι πιο σημαντική από την ενέργεια.

9. Η μέθοδος που ακολουθεί στην ενότητα ο Αριστοτέλης για να ορίσει την ηθική αρετή δεν είναι

α) αναλυτική

β) γενετική

γ) ετυμολογική

10. Η θεωρία του Αριστοτέλη για τις ηθικές αρετές παρουσιάζει ομοιότητες με τον Πλάτωνα ως προς το ότι

α) και οι δύο φιλόσοφοι δέχονται τέσσερις βασικές ηθικές αρετές, τη σοφία, την ανδρεία, τη σωφροσύνη και τη δικαιοσύνη

β) και οι δύο φιλόσοφοι δέχονται τη σχέση ηθικής και έθους

γ) και οι δύο φιλόσοφοι εντάσσουν τις ηθικές αρετές στο μέρος της ψυχής που μετέχει στο λόγον ἔχον και στο ἄλογον.

11. Η σχέση της έννοιας της ηθικής με τη λέξη ἔθος βασίζεται

α) στην ετυμολογική συγγένεια καθώς η λέξη ἦθος είναι εκτεταμένος τύπος της λέξης ἔθος

β) στη σημασιολογική συγγένεια καθώς το ἔθος είναι αίτιο και το ἦθος προκύπτει από αυτό ως αποτέλεσμα

γ) και τα δύο προηγούμενα.

12. Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειομένοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους.: Ο Αριστοτέλης συμπεραίνει

α) πως η ηθική αρετή υπάρχει ως προδιάθεση στον άνθρωπο

β) πως η ηθική αρετή είναι ἐμφυτη στον άνθρωπο

γ) πως η ηθική αρετή είναι αντίθετη στη φύση του ανθρώπου.

13. Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η ἐνέργεια είναι σημαντικότερη από τη δύναμιν. Ποια από τις επόμενες προτάσεις αποτελεί επιχείρημα για τη θέση αυτή;

α) Η «δύναμις» είναι έννοια πιο σύνθετη από την «ἐνέργεια» γιατί συνδέεται με την ύπαρξη ενός πράγματος

β) οι δυνάμεις έχουν μόνο χρονολογική και όχι οντολογική και αξιολογική προτεραιότητα έναντι των ενεργειών

γ) η «δύναμις» προϋποθέτει την προσωπική προσπάθεια και προαίρεση του κάθε ανθρώπου.

14. Ο Αριστοτέλης συμπεραίνει ότι οι ηθικές αρετές δεν υπάρχουν μέσα μας εκ φύσεως υποστηρίζοντας ότι

α) σε όσα υπάρχουν μέσα μας εκ φύσεως προηγείται η ύπαρξη και η δυνατότητα μιας ἐνέργειας και ακολουθεί η πραγμάτωση της δυνατότητας

β) στις ηθικές αρετές προηγείται η ύπαρξη και η δυνατότητα μιας ἐνέργειας και ακολουθεί η πραγμάτωση της δυνατότητας

γ) και τα δύο προηγούμενα.

15. Οι ηθικές αρετές σύμφωνα με τον Αριστοτέλη

α) είναι αποτέλεσμα τυχαίων επαναλαμβανόμενων πράξεων

β) είναι αποτέλεσμα πράξεων που έχουν επιλεγεί ενσυνείδητα από τον άνθρωπο

γ) είναι αποτέλεσμα επιβεβλημένων πράξεων.

16. Στα τέσσερα αίτια που αποδίδει ο Αριστοτέλης την ύπαρξη των πραγμάτων δεν συμπεριλαμβάνεται

α) η ύλη

β) η δύναμις

γ) ο σκοπός

17. Το ύφος του Αριστοτέλη στην ενότητα είναι

- α) στοχαστικό
- β) πυκνό
- γ) κομψό

18. Τα παραδείγματα που χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης ανήκουν στην

- α) παραγωγική μέθοδο
- β) επαγωγική μέθοδο
- γ) αναλογική μέθοδο

19. Η χρήση γ' πληθυντικού προσώπου από τον Αριστοτέλη

- α) είναι συνειδητή επιλογή επειδή ο ίδιος δεν είχε επαφή με τις τέχνες
- β) είναι συνειδητή επιλογή για να καταδείξει τη βαναυσότητα της αμειβόμενης χειρωνακτικής εργασίας
- γ) χρησιμοποιείται μάλλον ασυναίσθητα γιατί το κείμενο προέρχεται από προσωπικές σημειώσεις του Αριστοτέλη κι έχουν παρεισφρήσει στοιχεία προφορικού λόγου.

20. Στο χωρίο «οικοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ καθαρίζοντες καθαρισταί» υπάρχει το εκφραστικό σχήμα

- α) κατ' ἄρση και θέση
- β) εξ αναλόγου
- γ) από κοινού.